

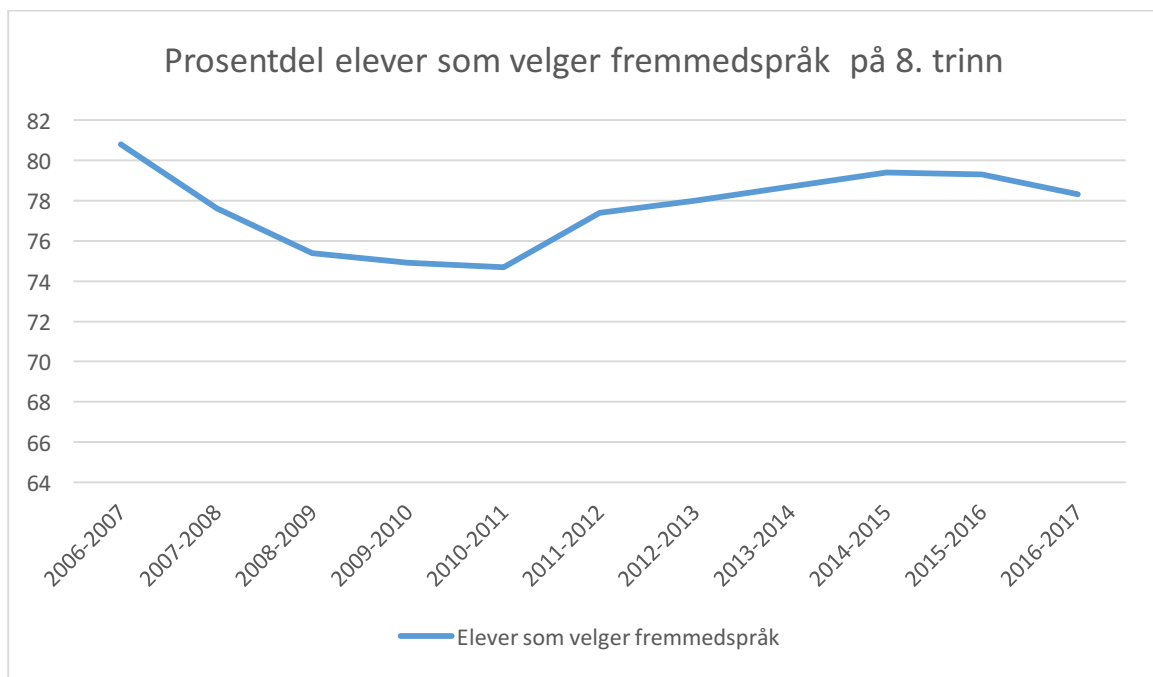
FREMMEDSPRÅKSENTERET

NASJONALT SENTER FOR FREMMEDSPRÅK I OPPLÆRINGEN

Elevenes valg av fremmedspråk på ungdomsskolen 2006-2017

Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen - Notat 1/2017

Årets tall for språkvalg på ungdomsskolen er nå tilgjengelig i Grunnskolens Informasjonssystem (GSI)¹ og har blitt publisert av Utdanningsdirektoratet. Tallene viser at færre elever valgte fremmedspråk på 8. trinn i 2016 enn i 2015.

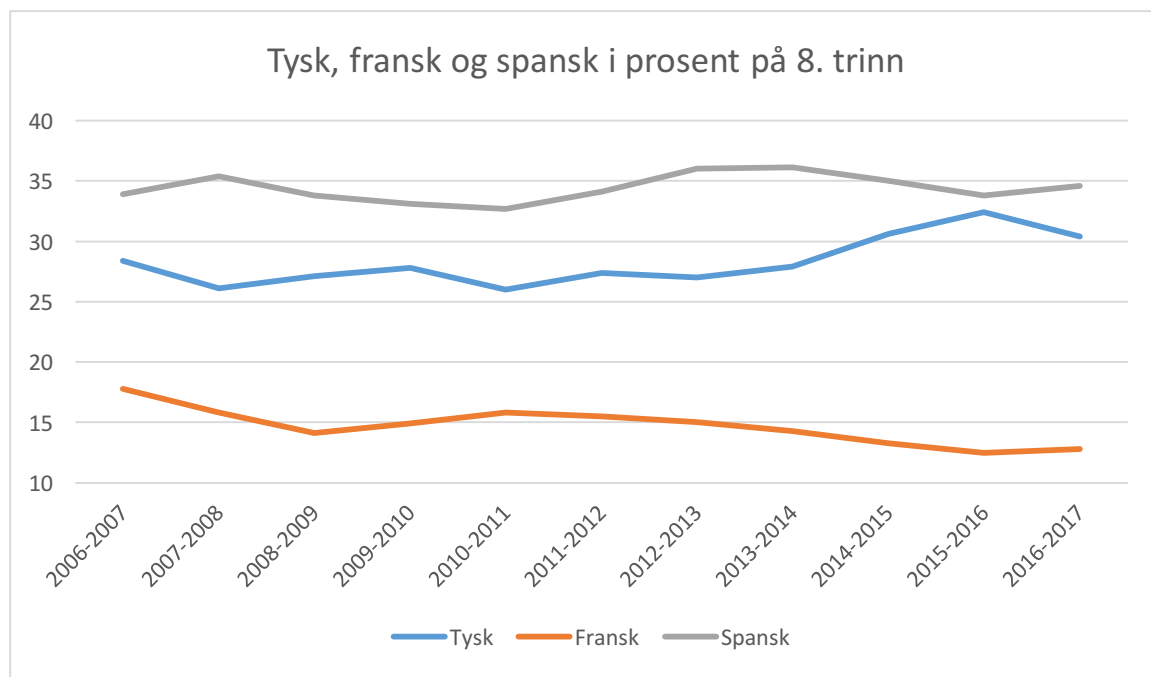
Andelen som valgte fremmedspråk nådde en foreløpig topp i 2014-2015 og i fjor gikk den ned 0,1 %. I år har den gått videre ned med 1 %. Tilbudet om arbeidslivsfag tiltrekker seg mange elever, og kan være en mulig forklaring på nedgangen. Vi kommer tilbake til tallet på elever med arbeidslivsfag lenger nede i notatet. Det kan greit å påpeke at skolenes tilbud kan påvirke tallene. Det er ikke alltid slik at elevenes ønske kommer til uttrykk gjennom tallene.

¹ <https://gsi.udir.no/>

Utviklingen snur i alle de tre store språkene

Frem til i fjor virket det som om tysk var i ferd med å passere spansk i popularitet, men i år har tallene gått i motsatt retning og spansk er igjen klart størst.

Fremmedspråksenteret vet ikke hva som kan ligge bak denne endringen. Det har bl.a. vært fokus på tysk språks viktighet for norsk næringsliv de siste årene. Allikevel registrerer vi nå at tallene for tysk går nedover. Jfr. regjeringens Tysklandsstrategi².

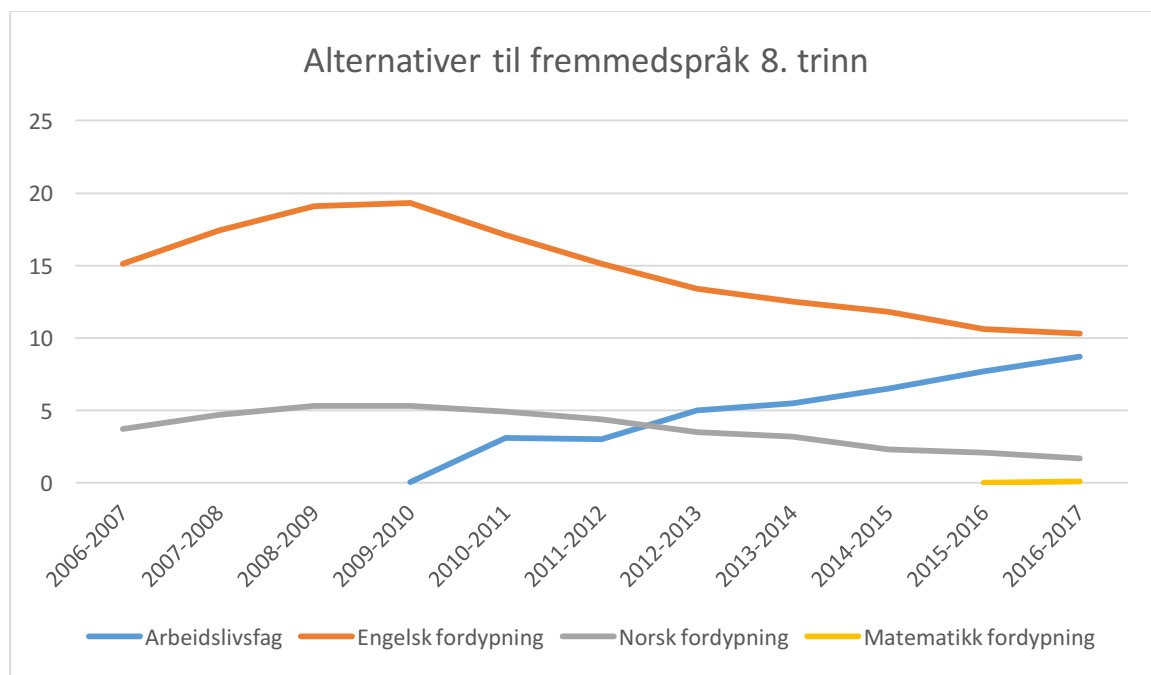

En gledelig nyhet er at fransk i år har snudd trenden med nedgang de fem siste årene. Oppgangen er riktignok svært liten (0,3 %), men det er nå lov å håpe at nedgangen for fransk har stoppet og at faget vil øke i popularitet. Se Fremmedspråksenterets notat for ungdomsskolen 2014, «Er fransk i fare?»³ for en grundigere analyse av franskfagets stilling i ungdomsskolen.

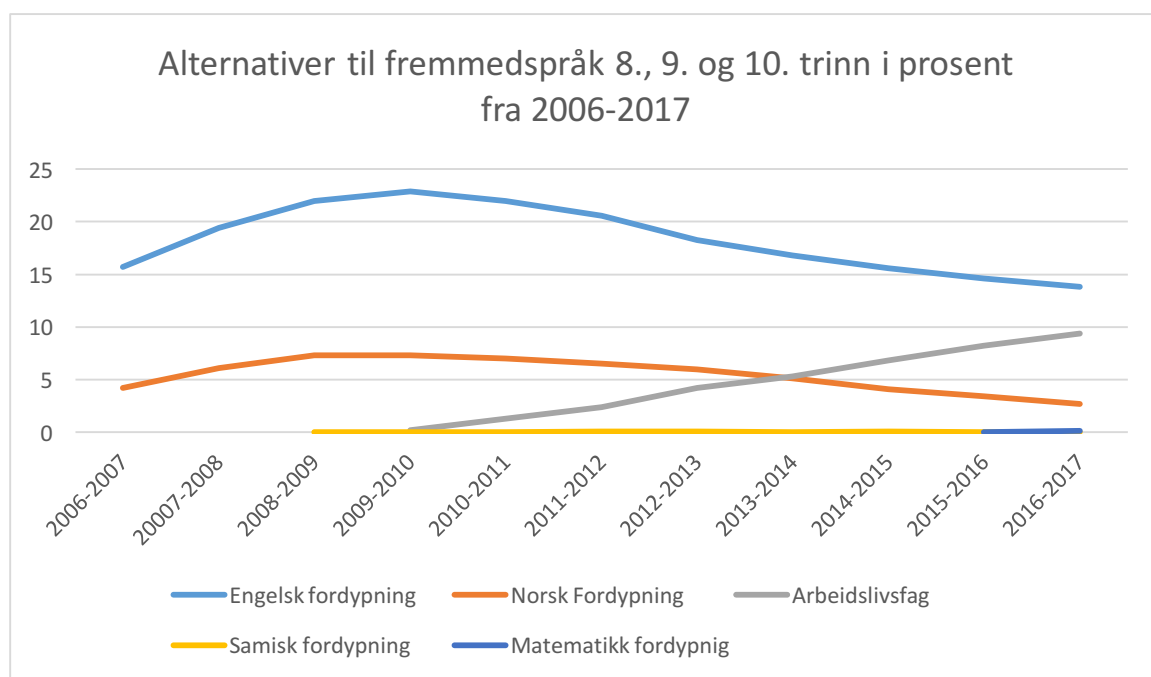
² https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/strategi_tyskland/id762539/

³ <http://fremmedspraksenteret.no/index.php?ID=13790>

Arbeidslivsfag trekker flere og flere elever

Arbeidslivsfag øker sitt elevantall på 8. trinn med 1,0 %, mens fremmedspråkene minker med 1,0 %. Engelsk fordypning og norsk fordypning minker med 0,3 % og 0,4 %.⁴ Samisk fordypning har en liten, men stabil elevgruppe på 69 elever i 2017, samme prosenttall som i fjor: 0,04 %. Hvis vi ser på alternativene med de samlede tall fra hele ungdomsskolen (8., 9., og 10. trinn til sammen) ser vi at arbeidslivsfag og fordypning får en tilvekst i løpet av ungdomsskolen.

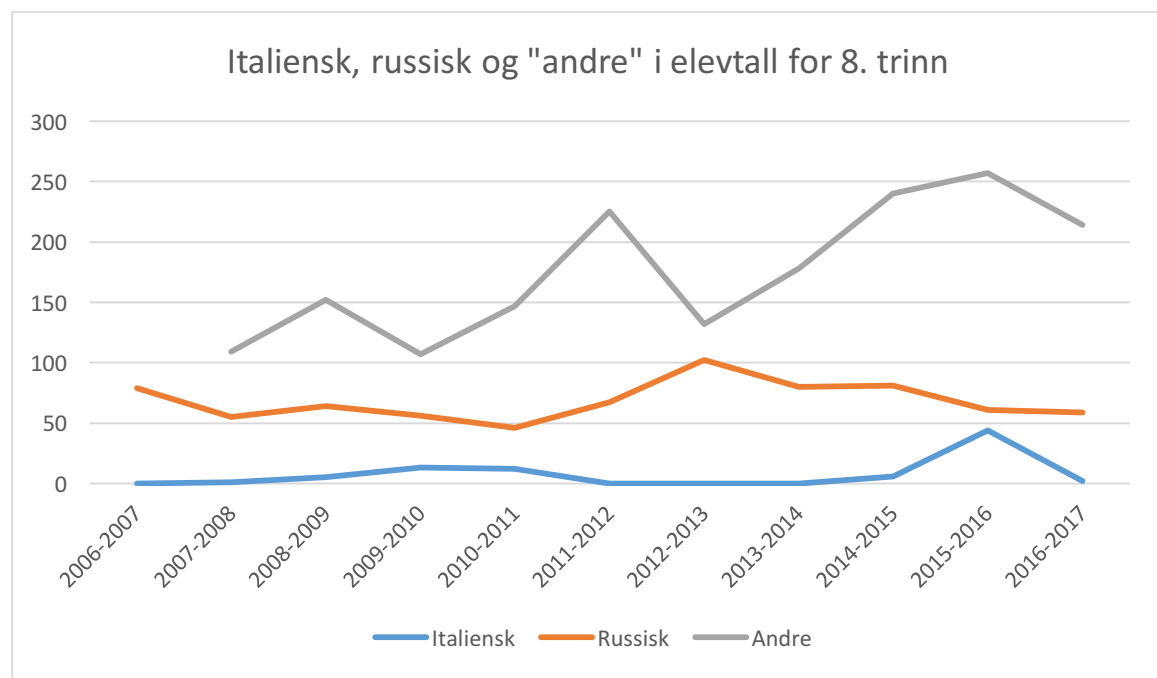

⁴ Avrundinger kan gjøre tallene litt unøyaktige

Fordypning i matematikk

172 elever valgte fordypning i matematikk i 2015-2016. I skoleåret 2016-2017 har 655 (0,11 %) elever valgt faget. I tillegg har 9. trinn i år 253 elever registrert med faget. Det betyr at 81 elever byttet til matematikk fordypning i løpet av fjoråret. Vi vil fortsette å følge utviklingen, samtidig som vi registrerer at faget ikke er i nærheten av å ha samme økning i elevtall som arbeidslivsfaget har hatt siden det ble innført i 2009.

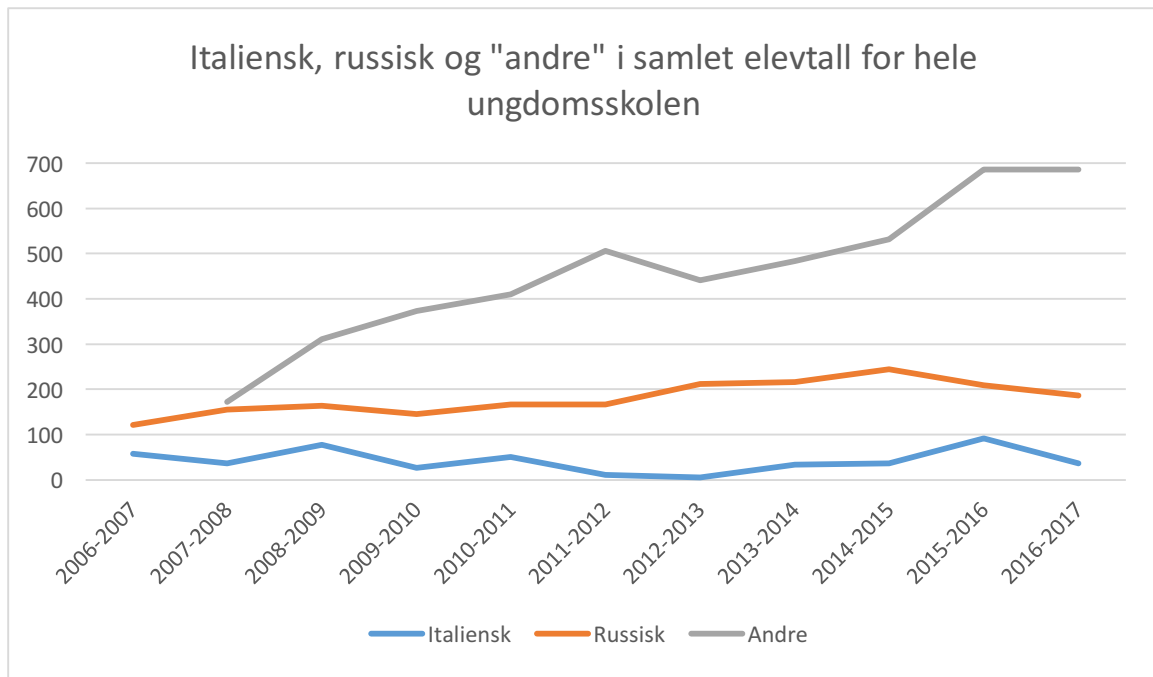
Nedgang for de mindre underviste språkene

De mindre underviste språkene, nemlig italiensk, russisk og "andre", opplever alle en nedgang i elevtall på 8. trinn i år.

Kategorien «andre» som fortsatt brukes i statistikken, er lite heldig fordi det har blitt en forholdsvis stor samlebetegnelse for nyere språk i norsk skole. Fremmedspråksenteret ønsker at skolene skal rapportere spesifikt til Utdanningsdirektoratet hvilke språk de underviser i. Vi vet av erfaring at en stor del av «andre» består av kinesisk og samisk, men det er ikke mulig å gi noen konkrete tall for disse og muligens andre språk

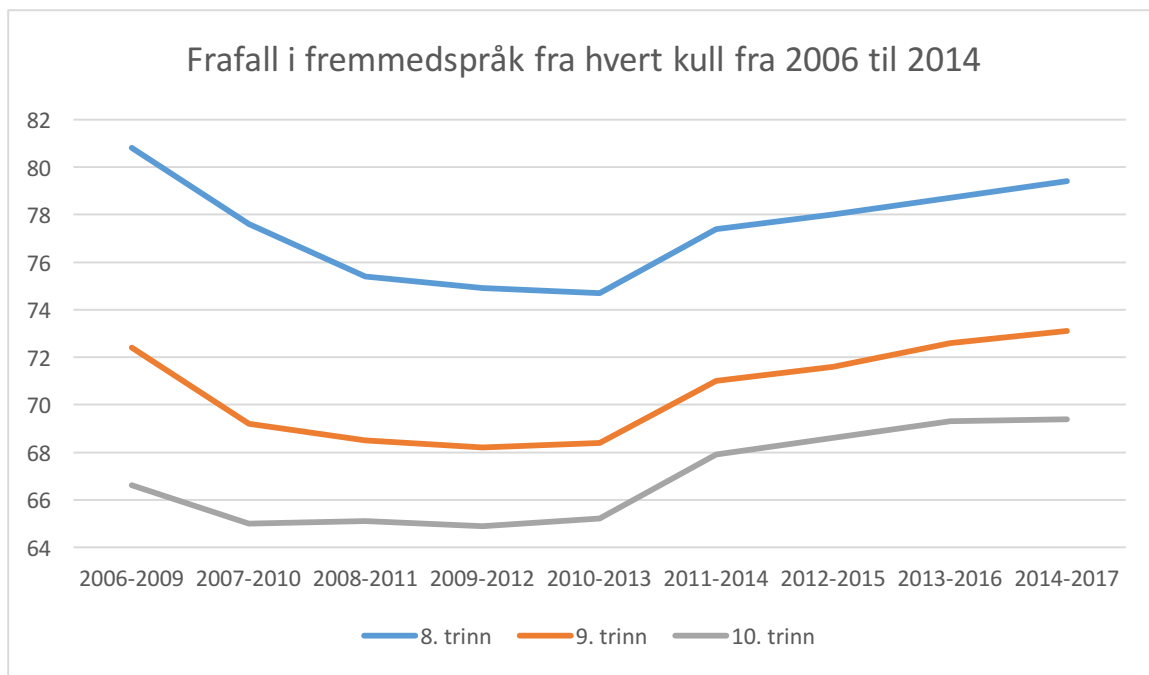
Samlet sett ser situasjonen mindre dramatisk ut for kategorien "andre", mye på grunn av den sterke oppgangen som kategorien "andre" har hatt de siste årene.

Stabilt frafall i fremmedspråkene

Med frafall mener vi elever som har valgt fremmedspråk i starten av 8. trinn, men som i løpet av ungdomsskolen har byttet fag til et fordypningsfag eller arbeidslivsfag. Det kan være mange grunner til dette, både sosiale eller faglige, men det er ikke noe vi kan lese ut av statistikken. Lenger nede i notatet vil vi se på forskning på fenomenet.

Fremmedspråksenteret kunne i fjor melde om nedgang i frafallet av elever med fremmedspråk. Med årets nedgang i elever som valgte fremmedspråk på 8. trinn får vi en naturlig nedgang i forskjellen mellom 8. trinn og ungdomsskolen samlet. Vi har derfor valgt å se grundigere på frafallet kull for kull i grafen under.

I denne grafen har vi sammenlignet elevens fagvalg kull for kull, fra kullet som startet i 2006 og gikk ut i våren 2009 og helt til kullet som startet i 2014 og vil gå ut våren 2017. Det vi kan se er at frafallet har vært veldig likt de siste ti årene: Omtrent 6-8 % av elevene som valgte fremmedspråk i 8. Klasse velger bort fremmedspråk i løpet av første skoleår. I løpet av 9. klasse er det færre, omtrent 2-3 % som velger bort fremmedspråk.

I utgangspunktet er det kun tillatt å bytte fremmedspråk i løpet av første semester på 8. trinn. Etter dette er det kun tillatt i spesielle tilfeller og opp til hver skole å avgjøre. Når vi ser på tallene, ser vi at det fortsatt er forholdsvis vanlig å bytte fra fremmedspråk til et annet alternativ mellom 9. og 10.

Frem til kullet som startet i 2006 til kullet som startet i 2014 har frafallet vært overraskende stabilt: Forskjellene i frafall mellom kullene er ikke større enn 3 %. De siste seks kullene, fra 2009 til 2014 har alle hatt et frafall på mellom 9,4 % og 10 %. Det kan allikevel være verdt å merke seg at i de to første årene etter K06 var frafallet på 12,2 % og 12,6 %, før det gikk ned og stabiliserte seg på mellom 9,4 % og 10 %.⁵

Dessverre fins det ikke tilgjengelig statistikk for kull før K06 på GSI. Det er imidlertid kjent i sektoren at frafallet var større tidligere, og at K06 bidro til å få frafallet ned. I en forskningsrapport fra 2002 presenterer Heike Speitz og Beate Lindemann ved Telemarksforskning statistikk som forteller at frafallet for kullet som startet i 1998 var mellom 25-30 % (avhengig av hvilket språk), altså to til tre ganger så høyt som etter K06. (Speitz & Lindemann, 2002)⁶

Hvorfor bytter elever bort fremmedspråk?

Selv om frafallet var vesentlig høyere før K06 mener Fremmedspråksenteret at 10 % ideelt sett bør reduseres. Det har blitt forsket på fenomenet frafall og Debora Carrai skrev i 2014 sin doktorgradsavhandling ved UiO om temaet. Et av funnene hun gjør er at fjerningen av praktisk prosjektarbeid, som var en del av K06, førte til at mange opplevde at ungdomsskolen ble teoritung.

⁵ De første årene etter K06 kan statistikken være noe upålitelig pga. forvirring rundt det mange skoler trodde var obligatorisk 2. fremmedspråk.

⁶ <https://teora.hit.no/handle/2282/551>

Debora Carrai rapporterte videre om skuffelse over fagene og store forskjeller i vanskelighetsgrader mellom fremmedspråk og fordypningsfag. (Carrai, 2014)⁷ Dette har vært kjent i sektoren lenge og for å motvirke dette ble arbeidslivsfag innført i 2009 og deretter en rekke valgfag. Vi ser at økningen i antall elever som velger arbeidslivsfag stemmer med dette funnet.

Ifølge Carrai er hovedutfordringen for fremmedspråkene deres lave status, sammenlignet med andre fag. Siden fremmedspråk kan velges bort til fordel for andre fag i løpet av skolegangen må fremmedspråk hele tiden leve med trusselen om å miste elever.

Det faktum at elever kan velge bort fremmedspråk har også en negativ innvirkning på fordypningsfagene, siden disse ender opp med å bli et alternativ for elever som angrer på sitt valg av fremmedspråk. Det faglige innholdet i fordypningsfagene blir påvirket av dette, og vanskelighetsgraden oppfattes som lavere av elevene. (Ibid.)

Fremmedspråksenteret er kjent med mange av de funnene som Carrai dokumenterer. Det er viktig at vi nå ikke bare ser på antall elever som begynner med fremmedspråk, men også undersøker nærmere hvorfor en del ønsker å bytte. Et viktig bidrag mot frafall er bedre kvalitet, og Fremmedspråksenteret jobber kontinuerlig for at frafallet skal minskes og at fremmedspråk skal bli et reelt fag for alle.

Øystein N. Øksenvåg
Rådgiver for språkvalg
Halden, januar 2017

⁷ <https://www.duo.uio.no/handle/10852/41477>